

Sarjakuvan typografiaa, osa 1

Mitä kaikkea tekstillä voi tehdä? Kaksiosaisessa juttusarjassa tarkastellaan sarjakuvan tekstaamista.

TEKSTI JUSSI PAKKANEN • TEKSTAUSESIMERKKI MIKKO HUUSKO

Tässä artikkelissa pohditaan, millaista perinteinen, käsin kirjoitettu sarjakuvatekstaus on ja mistä osista se koostuu. Asiana on sarjakuvaa opettaessa ja tehtäessä käsitelty varsin vähän.

Typografiaoppaat kertovat konepainetusta tekstistä ja kalligrafia pysyy ”kauno kirjoitusmaisemman” tekstin alueella. Jos perinteistä tekstausta halutaan lähteä luokittelemaan typografisesti niin se on versaalia (isoja kirjaimia) käyttävää groteskia (sans serif). Tämä luonnehdinta on paitsi eksakti myös melko epäinformatiivinen. Syy tähän löytyy sarjakuvatekstauksen erilaisesta käyttöalasta.

Sarjakuvan teksti eroaa painetusta tekstistä monin eri tavoin. Ehkä selkeimpänä erona on tekstin määrä. Kirjoissa, lehdissä ja vastaavissa tekstiä on paljon, sarjakuvissa usein selkeästi vähemmän. Yleensä vain muutama lause kerrallaan, mutta ääritapauksessa sivulla saattaa olla vain yksi sana.

Toinen merkittävä ero liittyy elementtien voimasuhteisiin. Normaalisti teksti tehtävänä on välittää tärkein sisältö. Muiden elementtien, kuten kuvien ja graafien, tehtävä on tukea tekstiä. Sarjakuva taas on visuaalinen media. Teksti ei ole tärkein elementti, vaan se on alistei-

nen kuvalle. Jos sarjakuvasisivusta poistaa kaiken paitsi tekstin, jäljelle jää yleensä kasa irrallisia korulauseita.

Yleensä alisteisuus tarkoittaa siltä, että tekstausjäljen tulee sulautua ympäröivään piirtojälkeen. Löysemmin todettuna tekstin tulee noudattaa kuvituksen graafista ilmettä. Painetulla tekstillä on myös vaatimuksensa, esimerkiksi runous painetaan yleensä antiikvalla. Koska nämä vaatimukset ovat erilaisia, on selvää että tekstityypeistä on tullut eri näköisiä.

Taiteellisten vaatimusten lisäksi on myös nykyään enimmäkseen historiallisia teknisiä vaatimuksia. Sarjakuvien syntyaikoina painotekniikka oli lapsenkengissään ja käytetty paperi vastasi laadultaan venäläistä vessapaperia. Tekstin piti kestää runsasta ruhjoutumista säilyen silti luettavana. Tämä on yksi syy sille, miksi supersankarisarjakuvien lauseet päättyvät miltei aina huutomerkkeihin: yksittäinen piste saattoi hävitä kokonaan painofilmejä tehtäessä.

Tekstirivien osat

Millaiseksi sarjakuvatekstaus sitten kehittyi näiden rajoitusten vallitessa? Kuvassa 1 näkyy tekstausoppaan ohjeiden mukaista perustekstiä. Kirjainten korkeus on kaksi yksikköä ja niiden väliin jää yksi yksikkö tyhjää. Lopullises-

Sarjakuvan teksti eroaa painetusta tekstistä monin eri tavoin.

sa painotuotteessa yksi yksikkö vastaa yleensä noin yhtä millimetriä, eli kirjaimet ovat kaksi milliiä korkeita. Englanninkielisessä tekstissä kaikki kirjaimet ja erikoismerkit ovat kaikki saman kokoisia joitakin poikkeuksia (piste, pilkku jne) lukuunottamatta.

Asiat menevät monimutkaisemmaksi jos kielissä on aksenttimerkkejä, kuten suurimmassa osassa kielistä on. Tästä on esimerkki kuvassa 2. Kuvaan on ilmestynyt kaksi lisäviivaa, jotka osoittavat korkeimman aksenttimerkin paikan sekä matalimman perusviivan alittavan merkin paikan. Ensimmäinen syntyy yleensä kirjaimista kuten Ñ, Å tai , ja jälkimmäinen esimerkiksi kirjaimesta Ç. Typografia tuntee monia muitakin viivoja, kuten x-korkeuden. Niitä ei käsitellä tarkemmin tässä, kiinnostuneiden

kannattaa hakea käsiinsä jokin sopiva typografian oppikirja.

Näiden viivojen keskinäiset mittasuhteet eivät ole kiveen hakattuja, vaan ne elävät voimakkaastikin. Aksenttittomassa englanninkielisessä tekstissä riviväliä voidaan tiivistää, jolloin teksti vie vähemmän tilaa. Täysin päinvastainen esimerkki on hyvin runsasakenttinen ranska. Siinä kirjaimille saatetaan antaa lisätilaa hengittävä kasvattamalla riviväliä. Aksentoitujen kirjaimien muotoa voi myös muuttaa. Tässä painetussa tekstissä kirjaimien E ja Ê perusosa on identtinen, mutta tekstauksessa jälkimmäistä voidaan pienentää hieman, jolloin aksentti-merkki ei työnny niin ylös.

On myös mahdollista, että kuvassa olevaa rivien väliin jäävää tyhjää tilaa ei otakaan. Tällöin vaikka päällekkäin osuvat pilkku ja I saattavat koskettaa toisiinsa. Tällöin tekstaajan vastuulla on asetella teksti siten, että kokonaisuus pysyy luettavana.

Kirjasinlajit

Painokirjaimilla on yleensä neljä eri muotoa: perusmuoto, *kursivoitu*, **lihavoitu** sekä *kursivoitu ja lihavoitu*. Sarjakuvan tekstissä käytetään yleensä näistä vain kahta: ensimmäistä ja viimeistä. Tämä tapa johtune jo mainitusta painoteknisistä rajoitteista: kursivointi tai lihavointi ei välttämättä yksin näkyisi, joten laiteaan varmuuden vuoksi molemmat. Nykyään tätä teknistä rajoitusta ei ole, ja esim nettisarjakuvissa käytetään jonkin verran muitakin maituttuja muotoja.

Esimerkkejä

Jutun yhteydessä on esimerkkejä erilaisista tekstaustyyleistä. Suurin osa niistä noudattaa tässä tekstissä esitettyä kaavaa, mutta niillä on kuitenkin oma ilmeensä. Ensi kerralla selvittäme tarkemmin miten tekstin saa persoonallisen näköiseksi. ●

KARVISEN MITALLA

Copyright 1985 United Feature Syndicate
Suomalainen tekstaus Sakari Kinnunen (OTAVA)

Karvinen on esimerkki yllätyksettömästä perustekstauksesta.

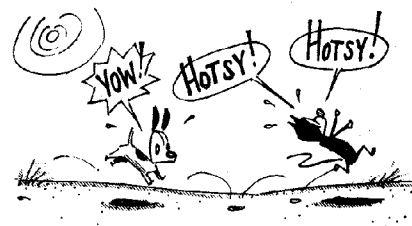
TUHATKAUNON TAPAUS

Copyright Casterman, Paris
Suomenkielistä tekstaajaa ei mainittu (OTAVA)
Näitä ohuita ja teräviä perustikkukirjaimia käytettiin aikanaan paljon käännoissarjakuvissa.

THE BEST OF MUTTS

Copyright 2007 Patrick McDonnell.
Elävä, kuplasta pakeneva teksti korostaa liikkeen äkillisyyttä.

JOHANNES JA PIRKALE
Kuusismurffinen huilu, Copyright 2008 Peyo (OTAVA)

Kirjaimet ovat erittäin pyöreitä ja sileitä, mikä johtune tietokonefontin vektoroinnista. Vertaa pienien kirjaimien luomaa ilmettä sivun muihin esimerkkeihin.

SAM & MAX SURFIN THE HIGHWAY
Copyright Steve Purcell, tekstannut Lois Buhalis
Isokin tekstimäärä pysyy luettavana kun tekstaus tehdään huolella. Pieni riviväli saa tekstin mahtumaan ruutuun.

WISHER 2 - FÉRIQUES
Copyright 2008 De Vita - Latour - Editions du Lombard
Tämä tietokonefontti on hyvin epäsäännöllinen, jopa hermostunut.

THE AUTHORITATIVE CALVIN & HOBES
Copyright 1990 Bill Watterson
Bill Wattersonin tekstaus nojaa aavistuksen verran vasemmalle. Nipa puhuu eri fontilla kuin kaikki muut sarjan hahmot.